

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 52

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Söygelirinde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Matrâkçı Nasûh'un Süleymân-nâmesi

(1520-1537, 1538, 1548)

HAZIRLAYAN: DAVUT ERKAN

Matrâkçı Nasûh'un
Süleymân-nâmesi

**Matrâkçı Nasûh'un
Süleymân-nâmesi**

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 52

ISBN: 978-625-8352-78-8

DOI: 10.53478/TUBA.978-625-8352-78-8

Ankara, 2023

Hazırlayan

Davut Erkan

Editör

Miraç Tosun (Dr. Öğr. Üyesi)

Tasarım

Murat Acar

TÜBA Başkanı

Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Proje Koordinatörü

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Proje Danışmanı

Turgay Anar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu

Atilla Bir (Prof. Dr.)

Derya Örs (Prof. Dr.)

Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)

Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)

M. Fatih Andı (Prof. Dr.)

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu

Duygu Erol

Baskı

Ankara Basım

Başak Mah. 1704 Sk. No: 2/9

Mamak / Ankara

Sertifika No: 51028

© Türkiye Bilimler Akademisi 2023

Bu eserin tüm yayın hakları, Türkiye Bilimler Akademisi'ne aittir.

Yayıncının yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz ve çoğaltılamaz.

Eserden kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Kitabın dil, bilim, etik ve hukuk açısından bilimsel sorumluluğu yazara aittir.

Türkiye Bilimler Akademisi'nin sorumluluğu bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

Vedat Dalokay Cad. No: 112 Çankaya 06670 Ankara

bilimklasikleri@tuba.gov.tr

0 312 442 29 03

www.tuba.gov.tr

Matrâkçı Nasûh

Matrâkçı Nasûh'un Süleymân-nâmesi (1520-1537, 1538, 1548) / haz. Davut Erkan.

Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2023.

536 s. ; 24 cm. - (Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi; 52)

ISBN 978-625-8352-78-8

1. Tarihçiler - Osmanlı Devleti - Biyografi. 2. Historians - Ottoman Empire - Biography.

DR438.9 N37 2023

907.202

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

Kimyaelerinde

Matrâkçı Nasûh'un Süleymân-nâmesi

(1520-1537, 1538, 1548)

Hazırlayan
Davut Erkan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Süleymân-nâme of Matrâkçı Nasûh

Turkish-Islamic Scientific and Cultural Heritage Series: 52

ISBN: 978-625-8352-78-8

DOI: 10.53478/TUBA.978-625-8352-78-8

Ankara, 2023

Prepared By

Davut Erkan

Edited By

Miraç Tosun (Asst. Prof. Dr.)

Design

Murat Acar

President of TÜBA

Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Publication Coordinators

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Advisors of Project

Turgay Anar (Prof. Dr.)

Editorial Board of Project

Atilla Bir (Prof. Dr.)

Derya Örs (Prof. Dr.)

Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)

Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)

M. Fatih Andi (Prof. Dr.)

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Administrative Affairs Supervisor of Project

Duygu Erol

Printed By

Ankara Basım

Başak Mah. 1704 Sk. No: 2/9

Mamak / Ankara

Certificate No: 51028

© Turkish Academy of Sciences 2023

All publishing rights of this work belong to the Turkish Academy of Sciences.

It may not be printed and reproduced partially or fully without the written consent of the publisher. It can be cited by providing full reference.

The author bears full scientific responsibility for the book in terms of language, academic, ethics and law. Turkish Academy of Sciences has no responsibility whatsoever.

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Vedat Dalokay Cad. No: 112 Çankaya 06670 Ankara

bilimklasikleri@tuba.gov.tr

0 312 442 29 03

www.tuba.gov.tr

Under the auspices of the
PRESIDENCY OF THE
REPUBLIC OF TÜRKİYE

Süleymân-nâme of Matrâkçı Nasûh (1520-1537, 1538, 1548)

Prepared By
Davut Erkan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Büyük gelecekle, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi “müzelik bir emtia”ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişleriyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütölen “Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi”ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükranla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan

T.C. Cumhurbaşkanı

Takdim

Eski uygarlıkların ve tarihsel dönemlerin farklı coğrafyalardaki etkileri, akademik incelemeler ve popüler yayınlar aracılığıyla geniş bir okuyucu kitlesine ulaşıyor. Bilim tarihinin keşfedilmemiş hazineleri, son yıllarda dünyanın dört bir yanında yapılan araştırmalarla tozlu raflardan gün ışığına çıkıyor. Bu yükselen ilgi, bilim tarihinin sadece geçmişi anlamada değil aynı zamanda geleceği şekillendirmede de genç nesiller için ilham kaynağı olmasını sağlıyor.

Türkiye, bu küresel ilgi dalgasının odak noktasında kendine ayrıcalıklı bir yer edindi. Medeniyet havzamız tarihsel ve kültürel bağlamda, farklı kültürlerin ve bilimsel geleneklerin kucaklaştığı bir merkez olageldi. Sümerlerden Hititlere, Selçuklulardan Osmanlıya, birçok medeniyet, matematikten tıbbı, astronomiden felsefeye kadar geniş bir yelpazede bilimsel çalışmalara bu topraklarda imza attı. “Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi” (TİBKM), bu benzersiz mirası koruma, belgeleme ve yayma görevini üstlenmiştir. Projenin, Cumhurbaşkanlığı himayelerinde yürütülüyor olması ve şimdiye kadar 50’den fazla eser yayımlanması bu görevin ne kadar ciddi bir şekilde ele alındığını göstermektedir.

Proje kapsamında, Türk ve İslam dünyasının bilim tarihinde yer edinen çalışmalarının günümüze aktarılması, bu alanda çalışanlara çok boyutlu bir inceleme imkânı sunmaktadır. Bu eserlerle,

Türk-İslam bilim tarihi çalışmalarının niteliği, kapsamı ve önemi daha net görülmektedir. Ayrıca, bu alandaki boşlukları doldurmak için araştırmacılara yeni ufuklar açılmaktadır. Geçmişteki bilim insanlarımızın çalışmaları hem günümüz hem de gelecek nesiller için bir rehber, bir pusula niteliğinde olacaktır.

Bilim tarihinin günümüze ve geleceğe taşınması, toplumsal özgüveni beslemekte ve Millî Teknoloji Hamlesi için zihni bir zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin kendi teknolojisini üretme vizyonu, sadece maddi ve teknik yatırımlarla değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel bir özgüvenle mümkündür. Bu özgüven, ancak tarihî ve kültürel mirasımızın tam olarak kavranmasıyla oluşabilir. İnsanlığın edindiği bilimsel birikimin yalnızca Batı'ya ait olduğu yanılsamasından kurtulma, bugün gelinen seviyenin insanlığın ortak çaba ve kazanımları sayesinde mümkün olduğu ve Türk ve İslam medeniyetinin zenginliklerinin asla azımsanmaması gerektiği hakikatini hatırlama bu özgüvenin ön şartıdır.

Bu bağlamda, bu eserlerin özellikle gençlerimiz için yol gösterici olmasını umuyoruz. Genç bir bireyin, kendi kültürel ve bilimsel mirasını tanıması, bu mirası keşfetmesi, onun dünya görüşüne, amaçlarına ve özgüvenine şekil verecektir. Geleceğin bilim insanları, mühendisleri, doktorları ve akademisyenleri için proje kapsamında yayımlanan eserler, geçmişin izinde yürüyerek kendi izlerini bırakmaları için bir fırsattır.

TİBKM eserleri, tüm okuyuculara, araştırmacılara ve bilim tarihine ilgi duyan herkese açık bir okuma davetidir. Türk-İslam bilim tarihinin zenginliklerini keşfetmek ve bu keşfi gelecek nesillere aktarmak için atılan bu adımların, Türkiye'nin ve dünyanın bilimsel ilerlemesine katkı sağlamasını içtenlikle temenni ediyorum. Projede ve eserlerin yayımlanmasında emeği geçen bilim insanlarımıza ve TÜBA çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Mehmet Fatih Kacır

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Sunuş

Ülkelerin bilimsel ilerlemesi ve yenilikçilik performansı, topyekûn kalkınma ile uluslararası rekabette üstünlük sağlama bakımından stratejik öneme sahiptir. Toplumların geleceğinin güvenle inşası ve refahın toplumun tüm katmanlarına yayılması bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi ve yaygınlaştırılması, gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, bilimsel çalışma ve başarıların teşvik edilmesi ile mümkündür. Bu konular, dünyadaki bilim akademilerinde olduğu gibi milli akademimiz Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) amaç ve görevleri arasında yer almaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşmak için sahip olduğumuz medeniyet birikimini iyi anlamak zorundayız.

Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki bilimsel performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, bilimsel ilerleme ve yenilikçi çalışmalar için gerekli cesaret, özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkelerin ekonomik gelişmişlik ve kalkınma yarışında son iki yüzyıldır devam eden göreceli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir ekosistem ve kültürün oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, ülkemizin milli bilimler akademisi olma sorumluluğu ile Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje kapsamında Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedefi doğrultusunda yayınlarımız devam etmektedir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projemiz, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir. Projemizin başlangıçtan beri Sayın Cumhurbaşkanımızca desteklenmesi ve 2018 yılı başından itibaren resmen Cumhurbaşkanlığı himayelerine alınmış olması, Akademimiz açısından büyük bir onur ve teşvik kaynağı olmuştur. Bilime ve projemize verdikleri çok değerli destek ve yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bilimsel mirasımızı oluşturan eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum.

Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkirimiz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan Akademi üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum. Ayrıca, Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nin hayata geçirilmesinde katkılarından ötürü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'a minnettarız.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi kapsamında yayımlanan eserlerin milletimizin bilimsel ilerlemesi ve topyekûn kalkınması ile medeniyet ihyası/inşası süreci bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

TÜBA Başkanı

Davut Erkan

ORCID: 0009-0001-7141-9226

1976 yılında Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğretimini Elazığ ve İzmir'de tamamladı. 1998 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisansa başladı. 2005 yılında *Matrakçı Nasuh'un Süleymannamesi 1520-1537* adlı çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 2002-2006 yılları arasında Koç Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde görev aldı. Burada bulunduğu dönem içerisinde Seddülbahir ve Kumkale kaleleri restorasyon tarihi projesinde çalıştı. Yonca Köksal ile birlikte hazırladığı *Sadrazam Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa'nın Rumeli Teftişi* adlı kitabı 2007 yılında yayımlandı. *II. Abdülhamid'in İlk Mâbeyn Feriki Eğinli Said Paşa'nın Hâturâtı 1876-1887 CI-VI* isimli çalışması 2022 yılında basıldı. Ayhan Yüksel'le beraber hazırladığı *Kuruluştan Cumhuriyet'e Ümraniye Tarihi* adlı çalışması ise 2018 yayımlandı. Bundan başka yazarın, çeşitli gazetelerde yer alan popüler yazıları, ansiklopedi maddeleri ve hakemli dergilerde yayımlanmış olan akademik makaleleri bulunmaktadır. Halen İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Davut Erkan

ORCID: 0009-0001-7141-9226

Born in 1976 in Elazığ, completed his primary and secondary education in Elazığ and İzmir. In 1998, he graduated from Istanbul University, Faculty of Literature, Department of History in 2002. In the same year, he started his master's degree at Marmara University Institute of Turkiat Studies. In 2005, he completed his master's degree with Matrakçı Nasuh's Süleymannamesi 1520-1537. Between 2002-2006, he worked at Koç University, Faculty of Humanities and Sciences, Department of History. During her time here, he worked on the restoration history project of Seddülbahir and Kumkale fortresses. His book titled *Grand Vizier Cypriot Mehmet Emin Pasha's Rumeli Inspection*, which he prepared with Yonca Köksal, was published in 2007. *Abdülhamid II's First Mâbeyn Feriki Eğinli Said Pasha's Memoirs 1876-1887* was published in 2022. The *History of Ümraniye from its Foundation to the Republic*, which he prepared with Ayhan Yüksel, was published in 2018. In addition, the author has articles in various newspapers, encyclopedia articles and academic articles published in refereed journals. He is currently working as a lecturer at the Istanbul 29 Mayıs University, Faculty of Literature, Department of History.

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Özet	19
Önsöz	23
Kısaltmalar	27
Giriş	29
Müellifin Adı	36
Hayatı	38
Süleymân-nâme Adlı Esere Dair	49
Süleymân-nâme'nin Kaynakları ve Bunların Kullanım Tarzı	51
Metnin Neşrinde Takip Edilen Yöntem	61
Kaynakça	63
Ekler	67
Metin	101
Dizin	515

Table of Contents

Preface

Abstract	21
Foreword	25
Abbreviations	27
Introduction	29
About the Name of the Author	36
His Life	38
About His Work Titled Süleymân-Nâme	49
Sources of the Work and Their Usage	51
The Method Followed In The Transcription Of The Text	61
Bibliography	63
Appendices	67
Text of Süleymân-Nâme	101
Index	515

Özet

Nasuh b. Karagöz El-Prişteví ya da daha çok bilinen adıyla Matrakçı Nasuh'un hayatı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. 1490 yılında doğduğu tahmin edilen Nasuh, Enderun'a girmiştir. Bir sipahi ve ünlü bir silahşor olan Matrakçı Nasuh 1561'ten sonra ölmüştür. Nasuh, matematiğe ilgi duymuş ve ilk eserini bu saha da vermiştir. Onun asıl ilgilendiği saha ise tarih olmuştur. Matrakçı Nasuh, devrin hükümdarı Kanunî Sultan Süleyman'ın emriyle yaratılıştan 1551 yılına kadar ve Osmanlı tarihini de içeren *Mecma'ü't-Tevârih* adıyla bir dünya tarihi yazmıştır. Ona asıl ününü kazandıran ise bu eserinin Osmanlı tarihini içeren ve daha doğrusu *Süleymân-nâme* olarak bilinen ve Kanunî Sultan Süleyman devrini anlatan kısımlarıdır. Matrakçı Nasuh, Osmanlı tarihi kısımlarını yazarken çeşitli kaynaklara müracaat etmiştir. Bu nedenle onun Osmanlı tarihi kısımları yani 1300-1520 tarihlerini ihtiva eden kısımları orijinallikten uzaktır. Eserine farklılık kazandıran ise çizdiği ve eserinde yer verdiği minyatürlerdir. Örneğin Sultan II. Bayezid dönemini (1481-1512) ve Yavuz Sultan Selim devrini (1512-1520) anlattığı kısımları minyatürlerle zenginleştirmiştir. Matrakçı, *Süleymân-nâme*'sini yazarken de kimi kaynaklara müracaat etmiştir. Müracaat ettiği kaynakların başında Kemalpaşazade'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı gelmektedir. O, İshak Çelebi, Sücudi ve özellikle de Kemalpaşazade'nin üslubundan fazlasıyla etkilenmiştir.

Matrakçı Nasuh, edebî bir üslupla kaleme aldığı eserine insansız topografik minyatürler ekleyerek Osmanlı tarih yazıcılığı sahasında çığır açmış ve bu tarzın öncüsü olmuştur. Onun eserinin bu tarz minyatürlerle süslenmiş olmasının nedenlerinden biri de Kanunî Sultan Süleyman ve Makbul İbrahim Paşa'nın haritacılık ve coğrafyayı önemsemiş olmaları gelmektedir. Kanunî'nin bu tarzda eser yazdırma arzusu 1550'li yıllara kadar devam etti. Nitekim Nasuh 1548 yılına geldiğinde yeni bir hamî arayışı içine girecekti. Sonunda aradığı hamiyi bulacaktı. Bu hamiyeye ulaşabilmek için yeni bir ve müstakil bir eser kaleme alacaktı. Bu kez 1548 İran seferinin yazarak Rüstem Paşa'ya takdim edecekti. Sonunda bu amacına ulaştı. Kaleme aldığı bu seferin tarihi aynı zaman *Süleymân-nâme*'sinin bir parçasını oluşturacaktı.

Matrakçı Nasuh, 1520 yılında yazmaya başladığı eserini aralıklarla kaleme almıştır. 1530 yılına gelindiğinde eserin yaratılıştan 1300 yılına kadar olan kısımlarını yazmaya halen devam etmekteydi. Nasuh eserinin Osmanlı tarihi kısımlarını bu tarihten sonra kaleme almış olmalıdır. *Süleyman-nâmesi*'nin 1530 tarihinden sonraki bölümlerini hadiselerin cereyan ettiği tarihte sıcağı sıcağına yazmış durumdadır. Öyle görünüyor ki Matrakçı, Osmanlı ordusunun geçtiği şehir, kasaba ve yerlerin eskizlerini aynı tarihte çizmiş ve daha sonra bunları düzeltip renklendirmiştir. Ancak eserlerinde yer alan minyatürlerin kimilerinin kendisi tarafından çizilmediği bunun için başka kişilerden destek aldığı görüşü bazı nedenlerden dolayı ortaya atılmış durumdadır. Fakat Matrakçı Nasuh, eserlerinde minyatürleri kendisinin çizmiş olduğunu belirtmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla Matrakçı bazı minyatürleri çizerken Batı dünyasında oluşturulmuş olan kuşbakışı perspektifli çizimlerden ve haritalardan esinlenmiştir.

Bu çalışma, Matrakçı Nasuh'un isim, hayat hikâyesi ve *Süleymân-nâme* adlı eserine odaklanarak bunlar üzerindeki sorunlara cevap aramaya çalışmaktadır.

Abstract

Information about the life of Nasuh b. Karagöz El-Priştevi, or Matrakçı Nasuh, as he is better known, is quite limited. Estimated to have been born in 1490, Nasuh entered the Enderun. A sipahi and a famous swordsman, Matrakçı Nasuh died after 1561. Nasuh was interested in mathematics and gave his first work in this field. His main field of interest was history. Matrakçı Nasuh wrote a world history under the name of *Mecma'ü't-Tavârih*, which includes Ottoman history from creation to 1551 by order of the ruler of the time, Suleiman the Magnificent. The parts of this work that include Ottoman history, more precisely known as *Süleymân-nâme* (*Suleiman-nâme*), describing the reign of Suleiman the Magnificent, are what earned him his real fame. Matrakçı Nasuh consulted various sources while writing the Ottoman history parts. For this reason, his Ottoman history parts, that is, the parts containing the dates 1300-1520, are far from originality. What makes his work different are the miniatures he drew and included in his work. For example, he enriched the sections describing the period of Sultan Bayezid II (1481-1512) and Yavuz Sultan Selim (1512-1520) with miniatures. Matrakçı also referred to some sources while writing his *Süleymân-nâme*. Kemalpaşazade's *Tevârih-i Âl-i Osmân* was one of the primary sources he consulted. He was greatly influenced by the style of Ishak Çelebi, Sujudi and especially Kemalpaşazade.

Matrakçı Nasuh broke new ground in the field of Ottoman historiography by adding unmanned topographical miniatures to his work written in a literary style and became the pioneer of this style. One of the reasons why his work was decorated with such miniatures is that Suleiman the Magnificent and Makbul Ibrahim Pasha attached importance to cartography and geography. Suleiman the Magnificent's desire to have works written in this style continued until the 1550s. As a matter of fact, Nasuh was going to search for a new patron in 1548. He would finally find the patron he was looking for. To reach this patron, he would write a new and independent work. This time he was going to present it to Rustam Pasha by writing about the Iranian campaign of 1548. He finally achieved this goal. The history of this expedition would also form a part of his *Süleymân-nâme*.

Matrakçı Nasuh started to write his work in 1520 and wrote it at intervals. By 1530, he was still writing the parts of the work from creation to 1300. Nasuh must have written the Ottoman history parts of his work after this date. He wrote the parts of the *Süleyman-nâme* after 1530 in the heat of the day when the events took place. It seems that Matrakçı drew sketches of the cities, towns, and places through which the Ottoman army passed on the same date and then corrected and colored them. However, the view that some of the miniatures in his works were not drawn by him, but that he received support from other people for this, has been put forward for some reasons. However, Matrakçı Nasuh states in his works that he drew the miniatures himself. It is understood that Matrakçı was inspired by bird's-eye perspective drawings and maps created in the Western world while drawing some miniatures.

This study focuses on Matrakçı Nasuh's name, his life story, and his work *Süleymân-nâme* and tries to find answers to questions about these.

Önsöz

İlk önce belirtmelidir ki yayımlanan bu çalışma, 2005 yılında Marmara Üniversitesi'nde *Matrakçı Nasûh'un Süleymân-nâmesi (1520-1537)* adıyla tamamlanan yüksek lisans tezinin gözden geçirilmiş ve ilavelerde bulunulmuş halidir. Tez hazırlanırken Matrakçı'nın *Süleymân-nâme*'sinin bir bölümünü teşkil eden ve *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn* ismiyle anılan minyatürlü ve müstakil maruf eseri Hüseyin G. Yurdaydın tarafından yayımlanmış olması sebebi ile teze alınmamıştı. Zaten Nasuh'un *Süleymân-nâme*'sinin parçalar halinde olması ve üzerinde farklı araştırmacılar tarafından çalışma yürütülmesi onun eserlerinin bütün bir vaziyette yayımlanmasını da zorlamıştır. Bu çalışmada ise zikredilen durumun farkında olarak, *Süleymân-nâme*'nin bir parçası olan *Beyân-ı Menâzil* kısmı, yine aynı eserin devamı olan ve 1538'de kaleme alınan *Feth-i Karabuğdan*, son olarak ise Kanunî'nin 1548 II. İran seferini müstakilen konu edinen parçası birleştirilerek eser bir bütün olarak sunulmaktadır. Kısacası *Süleymân-nâme*'nin 1520-1537, 1538 ve 1548 yılları vekayini anlatan kısımları bu yayına konu olmuştur. Onun bu eserinin birçok ciltten veya parçadan oluşmasının yarattığı karışıklıklar ve çıkardığı zorluklar bir nebze de olsa giderilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, her şeyden evvel ulaşılabilen kaynaklar müvacehesinde Matrakçı Nasuh'un hayatı ve eserleri anlatılmaya

alışılmıştır. Ardından zikredilen eserlerinin transliterasyonu sunulmuştur. Ayrıca Nasuh'a ait olan minyatörlere de ekler kısmında yer verilmiştir.

Konuyla ilgili daha önce hazırlanan tez sırasında gösterdikleri maddi ve manevi desteklerinden dolayı başta danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa etin Varlık'a, Prof. Dr. Kemal Beydilli'ye, Prof. Dr. Feridun Emecen'e, Prof. Dr. Erhan Afyoncu'ya, metindeki kimi zorlukları aşmamda yardımcı olan Prof. Dr. İsmail Durmuş'a ve son olarak bu çalışmanın basımını üstelenen Tüba'nın ilgili birimlerine teşekkürlerimi sunarım.

Foreword

First of all, it should be noted that this study is a revised and supplemented version of the master's thesis titled *Süleymân-nâme of Matrâkçı Nasûh (1520-1537)* completed at Marmara University in 2005. During the preparation of the thesis, Matrakçı's miniaturised and detached work, which constitutes a part of his *Süleymân-nâme* and is known as *Beyan-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn*, was not included in the thesis because it had been published by Hüseyin G. Yurdaydın. Actually, the fact that Nasuh's *Süleymân-nâme* is in fragments and that different researchers have been working on it has made it difficult to publish his works in their entirety. In this study, being aware of the this situation, the work is presented as a whole by combining the part of *Beyân-ı Menâzil*, which is a part of *Süleymân-nâme*, *Feth-i Karabuğdan*, which is a continuation of the same work and written in 1538, and finally the part that deals with Kanunî's second Iranian campaign of 1548. In short, the parts of the *Suleymân-nâme* that cover the years 1520-1537, 1538 and 1548 are the subject of this publication. The confusion and difficulties caused by the fact that his work consists of many volumes or parts have been tried to be eliminated to some extent.

In this study, first, Matrakçı Nasuh's life and works have been tried to be explained in the light of accessible sources. Then

the transliteration of his works is presented. In addition, the miniatures belonging to Nasuh are included in the appendices.

I would like to thank my supervisor Prof. Dr. Mustafa etin Varlık, Prof. Dr. Kemal Beydilli, Prof. Dr. Feridun Emecen, Prof. Dr. Erhan Afyoncu, Prof. Dr. İsmail Durmuş, who helped me overcome some difficulties in the text, and finally to the relevant units of TÜBA, which undertook the printing of this study.

Kısaltmalar

A. g. m	Adı geçen makale
A. g. t	Adı geçen tez
A. y.	Aynı yer
A.g. e	Adı geçen eser
a.g.y.	Adı geçen yazar
Arş.	Arşiv
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
COA	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Haz.	Hazırlayan
İÜK	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
Kol.	Koleksiyon
Krş.	Karşılaştırmız
Ktp.	Kütüphane
Mikf.	Mikrofilm
Nr.	Numara
s.	Sayfa
sy.	Sayı
TSMK	Topkapı Sarayı Kütüphanesi
TY.	Türkçe Yazmalar
Vr.	Varak

